

UTVÄRDERING AV GENOMFÖRD VACCINERING MOT NYA INFLUENSAN, A(H1N1) HÖSTTERMINEN 2009

Bakgrund

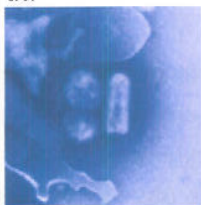
I slutet av april 2009 upptäcktes ett stort antal influensaliknande fall i Mexiko. Världshälsoorganisationen (WHO) manade till ökad smittberedskap och den 11 juni utfärdades en fas 6-varning vilket innebär pandemi (en infektionssjukdom som sprids över stora delar av världen). Hittills ansågs influensan A(H1N1) vara relativt lindrig. Smittan förväntades få stor spridning i Sverige under hösten och vintern.

Under våren och försommaren 2009 konstaterade således WHO att den nya influensan var mer aggressiv än andra virusinfektioner och spred sig över världen med en hastighet som tidigare inte hade iakttagits och med en högre dödlighet än den vanliga säsongsbundna influensan. Dessutom drabbades yngre individer i mycket större omfattning än äldre och med allvarligare sjukdomsbild. Flera dödsfall i yngre åldersgrupper konstaterades och i många riskgrupper såsom hjärt- och lungsjuka patienter ökade behovet av intensivvårdsplatser dramatiskt.

WHO bedömde att det inte var verkningsfullt att försöka fördröja en spridning av influensaviruset. Länderna borde istället försöka mildra konsekvenserna av pandemin så mycket som möjligt. Flera åtgärder bedömdes som verkningsfulla och den viktigaste och mest effektiva var vaccination mot den nya pandemiska influensan A(H1N1) 2009 (bilaga 1).

Mot bakgrund av ovanstående rekommenderade Socialstyrelsen att vaccinationer skulle planeras och utföras. Alla skulle erbjudas vaccin, men kampanjen skulle börja med definierade riskgrupper .

Under sommaren 2009 utarbetade utbildningsförvaltningen "Lokala riktlinjer för beredskapsplanering vid en befarad pandemi" som beredskap om en pandemi skulle bryta ut.

Elektronmikroskopisk bild av svininfluensavirus

Planering för vaccinering

Landstingen hade huvudansvaret för att genomföra vaccineringen. Mot bakgrund av det stora antal personer som skulle vaccineras i Stockholms län behövde och önskade Stockholms läns landsting engagera all sjukvårdande verksamhet i länet inklusive skolhälsovården. Utbildningsnämnden beslutade därför 2009-09-17, att delegera till utbildningsdirektören att ansöka om auktorisering för vårdavtal om vaccination mot nya influensan (bilaga 2 och 2A). Ansökan till Stockholms läns landsting gjordes direkt efter beslutet. Som mottagning och ansvarig för det praktiska vaccinationsarbetet utsågs skolhälsan inom utbildningsförvaltningens uppdragsavdelning.

Samtidigt med utbildningsnämndens ansökan om auktorisering för vårdavtal om vaccination påbörjades en förenklad upphandling för tryck och distribution av informationsmaterial till ca 95 000 vårdnadshavare/elever. Ett informationsbrev togs fram. Beslut togs om att samma hälsodeklaration som Stockholms läns landsting använde också skulle användas inför vaccineringen i skolorna. (Bilaga 3 och 4).

I början av oktober informerade utbildningsdirektören samtliga rektorer och skolhälsan om ansvarsfördelningen mellan rektor/skola och skolhälsan i kommande vaccinationsarbete. Under rubriken "förberedelser" angavs bl.a. skolans organisation för vaccinationsarbetet. I rektors ansvar angavs att pröva om deltidsanställd skolsköterska kan gå upp på heltid, att samplanering med annan/andra skolor skulle ske för att garantera att minst två skolsköterskor skulle närvara vid vaccineringen samt att rektor skulle utse någon som skulle registrera vaccinationen i landstingets web-baserade journalsystem "Vaccinera". De personer som utsågs att registrera hänvisades till landstingets information om och utbildning i detta system (bilaga 5 och 7).

I slutet av oktober månad fick utbildningsnämnden vårdavtal för vaccinering. Grundskole- och gymnasiechefen, samtliga rektorer samt skolhälsan informerades omedelbart om detta. Information om att också personalen erbjöds vaccination lämnades (bilaga 6 och 7). Rektorerna ombads att till resp. skolläkare meddela namn på de två skolsköterskor samt den person som skulle registrera vaccineringen.

Direkt efter beslutet om att utbildningsnämnden fått vårdavtalet trycktes föräldra-informationen upp. Därefter förpackades den med hjälp av vaktmästeriet m.fl. och distribuerades via vaktmästeriet och förvaltningens förvaltningsservice till alla kommunala skolor enligt upprättad plan (ca 140 skolor). Tryckkostnaden uppgick till totalt 76 000 kr. Leveranskostnaderna framgår av bilaga 3.

Genomförandet av vaccinationsarbetet

Tilldelningen av vaccin var till en början mycket osäker. Det var med andra ord oklart när vaccinet skulle komma och hur mycket utbildningsnämnden fick. Vecka 45 påbörjades vaccinationsarbetet. Utbildningsnämnden tilldelades denna första vecka 4 500 doser vaccin, nästkommande 15 000 doser osv. Information om detta gavs till rektorerna

(bilaga 8). För att undvika diskussion/funderingar hos föräldrar om ”prioriterade skolor” las information ut på www.stockholm.se (bilaga 9).

Skolhälsans/uppdragsavdelningen genomförande av vaccinationsarbetet

Beställning av vaccin

Det visade sig under tidig höst 2009 att läkemedelsbolagen hade stora svårigheter i produktionen av vaccin och således inte kunde leverera utlovade vaccinn mängder enligt de då gällande avtalen. Sverige hade beställt 18 miljoner doser. Distributionen av vaccin försvårades av att de centrala vaccinlager som låg i Nordeuropa regelbundet fick anmärkning av EU inspektörer, vilket fördröjde leverans av vaccin till Sverige. När väl vaccin levererades till Sverige togs distributionen över av posten, vilket möjliggjorde snabba och effektiva distributionsnät.

Smittskyddet i samråd med Stockholms läns landsting gav varje vecka under hösten ut en lista över vilka mottagningar som skulle få vaccintilldelning. Innan tilldelning kunde ske gjorde Skolöverläkaren varje vecka en beställning av vaccin för leverans nästkommande vecka.

Arbetet med vaccintilldelning till stadens skolor försvårades emellertid av osäkerhet kring när vaccin kunde levereras och tidsmässiga avvikelser från utlovat leverandschema och hur stor del av det beställda vaccinet som egentligen skulle komma att levereras. Ofta levererades vaccin för sent och i för små mängder. Skolhälsan arbetade mot en ”rörlig måltavla” där förutsättningarna för enskilda skolor att starta upp vaccinationsarbetet i regel bestämdes dag för dag.

Beställning av vaccin, inrapportering av vaccinleverans och avläsning av antalet utförda vaccinationer gjordes (webb-baserat) genom Vaccinera. Datasystemet Vaccinera fungerade under hela vaccinationskampanjen mycket bra, med få fel och utmärktes av höggradig användarvänlighet.

Genom Vaccinera erhöll även vaccinatörer, administrativ personal och övrig personal som arbetade med vaccinationer behörighet på olika nivåer genom inloggning med specifika användarnamn och lösenord, vilka tilldelades de olika personalgrupperna av skolhälsan.

Skolhälsans kontakter med landstinget, Läkemedelsverket, Socialstyrelsen och Smittskyddet Stockholms län

Det praktiska vaccinationsarbetet möjliggjordes genom samverkan på många olika nivåer.

Smittskyddet och Landstinget i Stockholms län delgav skolhälsan veckovis vaccintilldelning och regelbundna avstämningar gällande vaccinleveranser,

vaccinmängder och praktiska problem kring vaccinationerna gjordes dagligen. I samråd med Socialstyrelsen gjordes bedömningar av informationsmaterial, behörighet av vaccinationsmoment i olika personalgrupper och juridiska aspekter på vaccinationsarbetet. Skolhälsan ansvarade för inrapportering av biverkningar till Läke medelsverket och skolöverläkaren gjorde dagliga bedömningar av olika typer av biverkningar som hade observerats vid vaccinationer.

Kommunikation internt och externt

Skolhälsan fick under vaccinationskampanjen många samtal från vårdnadshavare, andra vårdgivare, press och media samt olika myndigheter. Kommunikationen med press och media samordnades med förvaltningen och inga brister i kommunikationsarbetet har kunnat konstateras. Mycket tid gick åt till att förklara förseningar i vaccinleveranser och bristen på vaccin framför allt under den tidiga fasen av vaccinationskampanjen. Många frågor rörde även vilka skolor som först skulle få vaccin och på vilka grunder prioriteringar gjordes. Regelbunden information till rektorer, skolsköterskor och skolläkare från vårdgivaren och skolhälsan säkrade en bra dialog mellan vårdnadshavare och skolan.

Genomförande av vaccinationer

Skolsköterskornas utvärdering av influensavaccineringsarbetet hösten 2009

Baserat på 151 enkäter av totalt 193 utskick (websurvey)

Sammanfattning av svarsutfall:

Hur tycker skolsköterskorna att elev- och personalvaccinationerna har fungerat?

	Mycket bra	Bra	Mindre bra
Elevvaccinationer	102	43	2
Personalvaccinationer	101	45	1

Hur fungerade hälsodeklarationen?

	Mycket bra	Bra	Mindre bra
Hälsodeklarationen	74	30	32

Hur tyckte skolsköterskorna att kommunikationen och informationsutbytet med Skolhälsan, utbildningsförvaltningen och Landstinget fungerade?

	Mycket bra	Bra	Mindre bra
Skolhälsan	70	64	11
Utbildningsförvaltningen	18	74	42
Landstinget	16	75	40

Ingick skolsköterskan i ett team som vaccinerade på flera skolor?

	Team	Inget team	Inget svar
Teamarbete	111	36	4

Hur tyckte skolsköterskorna att registreringarna fungerade?

	Mycket bra	Bra	Mindre bra
Registreringsarbete	106	30	5

Skolhälsans sammanfattning

Vaccinationskampanjen på Stockholms stads skolor har gått mycket bra och i det stora hela fungerat friktionsfritt. Många uttrycker en lättnad över att det gick bättre än väntat att vaccinera så många elever och personal på så kort tid. Förberedelsetiden var knapp men samverkan har fungerat bra.

På grund av arbetet med influensavaccinationer har det ordinarie skolhälsovårdsarbetet och elevhälsoarbetet blivit eftersatt. Skolhälsan har gjort ett förslag på prioritering av verksamheten under vårterminen 2010 men det står idag helt klart att mycket av det ordinarie arbetet inte kommer att hinnas med. Enligt risk- och konsekvensanalysen så finns det ingen anledning till oro över att vissa arbetsmoment inte kommer att kunna utföras. Genom en utförlig avvikelserapportering från respektive skolhälsovårdsmottagning kommer, enligt skolhälsovårdens nuvarande bedömning (bilaga 11), de elever som är i behov av skolhälsovårdens insatser under 2010 att kunna omhändertras enligt gällande rutiner.

Hälsodeklarationen

Stockholms läns landstings hälsodeklaration användes. Onödiga missuppfattningar uppstod på grund av blankettens utformning. Slutsatsen är att det är svårt att applicera samma blankett inom olika verksamhetsområden. Skolhälsovården borde ha utformat en egen blankett, vilket inte var praktiskt möjligt mot bakgrund av att arbetet gick utanför sedvanliga rutiner.

Vaccinet och logistiken

Det stora problemet var osäkerheten kring tidpunkten för leverans av vaccin och mängden vaccin som levererades. Många skolor hade stängt ned skolhälsovårdsarbetet för att prioritera vaccinationsarbetet men stod utan vaccin när de hade planerat att börja vaccinera. När vaccinationsarbetet inleddes var det inte beslutat att elever under 13 år endast skulle ha en dos vaccin.

På många skolor sköttes hela vaccinationsarbetet av skolsköterskorna utan stöd av skolledningen. Det var stora skillnader mellan skolor hur arbetet fördelades mellan skolhälsovården och skolledningen när det gällde logistiken. Sammanfattningsvis har vaccinationsarbetet på skolorna gått mycket bra med få logistiska problem.

Kommunikationen

Informationsflödet var stort. Det var svårt för personalen att sortera viktig information från olika ryktesspridningar. Bristen på samordning från myndigheternas sida blev uppenbar när informationen till slut nådde de som arbetade praktiskt med vaccinationer.

Lärarnas deltagande i vaccinationsarbetet

Över hela staden får lärarna mycket beröm för stort engagemang, bra samarbete och hur de ställde upp med råd och stöd till eleverna. Det står nu i efterhand klart att lärarna har gjort en stor insats i arbetet med vaccinationer.

Skolexpeditionen och skolans administrativa personal

En personalgrupp som liksom lärarna får mycket beröm för stort engagemang och bra samarbete. De har hjälpt till med logistiken kring vaccinationerna på ett sätt som har gjort själva vaccinationsarbetet lätt och smidigt ute på skolorna.

Skolläkarnas utvärdering av influensavaccineringsarbetet

Skolläkarna arbetade dels ambulerande på sina ordinarie skolor dels stationärt på en skola som då tjänade som sambandscentral för telefonrådgivning i medicinska frågor och frågor som rörde logistiken i vaccinationsarbetet. Generellt är inställningen i skolläkargruppen positiv till den genomförda vaccinationskampanjen. Det råder inget tvivel om att vaccinationsarbetet har påverkat skolläkarens ordinarie arbete och att många skolläkare kommer att ha överfyllda skolhälsovårdsmottagningar långt in på höstterminen 2010.

Biverkningsrapportering och avvikelserapportering

Trots ett pressat tidsschema, försenade vaccinleveranser och högt tempo och upplevd stress bland personalen för att få alla elever vaccinerade har det inlämnats relativt få avvikelserapporter under de veckor skolbarnen och personalen vaccinerats. Endast tre skolskötersketeam har meddelat avvikelser. Dessa avvikelser har handlat om att 120 elever vid ett tillfälle erhållit dubbel dos av Pandemrix, i ett annat fall har en elev vaccinerats trots att hälsodeklarationen angav att eleven redan var vaccinerad. I ett tredje fall vaccinerades en elev två gånger på grund av felaktig registrering.

Uppgift om biverkan har lämnats in i 15 fall, vilka samtliga rapporterats till Läke medelsverket. Två av dessa gällde vuxna personer. Symptomen som uppstått i samband med eller inom ett dygn efter injektion har varierat. Allergiska reaktioner med klåda, svullnad i hals och/eller hudutslag har varit ganska sällsynta biverkningar. Olika subjektiva symptom såsom känselbortfall i armen eller handen har rapporterats. I ett fall har injektionsstället blivit infekterat. Influensaliknande symptom med smärta i kroppen, feber och frossa, huvudvärk och kräkningar har varit vanliga biverkningar. Någon elev fick synbortfall, trippelseende, kramp och värk i kroppen. Elever har också upplevt svimningskänsla och yrsel samt illamående efter injektionen.

Antalet biverkningar och avvikelser under vaccinationskampanjen hamnar inom normalvariationen för influensavaccinering nationellt och internationellt sett.

Vid två tillfällen inrapporterades sticksador av personal. Dessa hanterades strikt enligt gällande rutiner (bilaga 12).

Statistisk sammanfattning av vaccinationskampanjen

Totalt vaccinerades cirka 60 000 personer av skolhälsovårdens personal.

I tabellen nedan anges antalet elever/årskursgrupp i Stockholms stads skolor och antalet elever i fristående skolor med avtal om skolhälsovård med skolhälsan, uppdragsavdelningen samt antalet vaccinerade elever

	Grundskola årskurs 0-5	Grundskola årskurs 6-9	Gymnasie- skola	Särskola (oblig. och gymn.sär- skola)	Frist. skolor med avtal med skol- hälsan
Antal elever i Stockholms skolor	36 935	23 064	18 236	1 134	5 219
79 369					5 219
	Levererade doser till skolhälsan			Antal personer registrerade i Vaccinera	
	67 700			61 550	

Sammantaget har skolhälsovården uppnått en vaccinationstäckning för influensavaccinering på 70-75%, vilket ska jämföras med 50-55% för befolkningen i övrigt. Räknar man i antalet vaccinerade elever så har 55 000 elever vaccinerats med en eller två doser (26 000 elever är under 13 år och är således erhållit två doser – men registrerade som en dos i Vaccinera).

Skillnaden mellan levererade och registrerade doser förklaras av det ”svinn” som har skett genom trasiga ampuller, övertryck i flaskor samt andra rent tekniska och praktiska skäl som kan orsaka att vaccin går till spillo. Skolhälsan rapporterar ett ”svinn” av vaccin på cirka 10%.

Rektorernas synpunkter på arbetet med influensa-vaccineringen

Ett 60-tal av stadens grund- och gymnasieskolrektorerna har fått följande frågeställningar om vaccinationsarbetet:

- Hade ni den information som behövdes för att planera vaccineringen? (Bortsett från oklarheter runt när vaccinet skulle komma – oklart i hela landet)
- Föräldrainformation
bra att det trycktes upp centralt?
hur fungerade föräldrakontakterna?
- Var ansvarsfrågorna tydliga – ditt ansvar som rektor, skolsköterskans, skolhälsans?
- Övriga synpunkter?

Stor samstämmighet råder bland stadens rektorerna.

- Majoriteten av rektorerna anser att de haft den information de behövt för att planera vaccineringen. Några påpekar att informationen till en början var otydlig; olika bud/dubbla spår från vårdgivaren/utbildningsdirektören och skolhälsan .
- Majoriteten anser att det var bra att föräldrainformationen trycktes upp centralt. Några påpekar att informationen kom väl sent. Skolorna kompletterade sedan med egen information.
- Föräldrakontakterna har fungerat bra, inte minst tack vare skolsköterskornas fantastiska arbete.
- Ansvarsfrågorna bedöms som tydliga/viss kritik riktas mot skolläkarna som ”inte tog någon aktiv roll i vaccineringen” resp. kanontydligt.
- ”Dubbla styrsystem” – vårdgivaren och skolöverläkaren. Tydligt när det gällde planering och prioritering.
- Övriga synpunkter:
Allt har fungerat bra.
Skolsköterskorna är en fantastisk grupp.
Våra team skötte sig utmärkt.
Spännande erfarenhet.

Tack för erkännande och lunch!

Prioriteringar av elevhälsans arbete

I början av februari 2010 skickade skolöverläkaren ut förslag till prioriteringar av skolsköterskornas arbete 2010 med anledning av den tid som massvaccineringen tagit av det ordinarie arbetet. Vårdgivaren/utbildningsdirektören korrigerade prioriteringarna till "eventuella prioriteringar" inom skolhälsovården vt-10. Eftersom vaccineringen genomförts på olika sätt måste prövning och beslut om prioriteringar göras på varje skola. I dessa fall prioriteras de arbetsuppgifter/insatser, som skolöverläkaren bedömt och föreslagit (bilaga 11).

Vaccination av personalen inom central förvaltning

Även personalen inom central förvaltning erbjöds vaccinerig, d.v.s. personalen på Hantverkargatan 2F, Hornsgatan 124 och Trekantsvägen 3 (bilaga 6 och 10). Personal från skolhälsan genomförde denna vaccination på Hantverkargatan 2F och på Trekantsvägen 3.

Sammanfattning och slutsatser

Sammanfattningsvis kan konstateras att massvaccineringen gått mycket bra och i det stora hela fungerat friktionsfritt. Oklarheter runt när vaccinet skulle levereras var till en början ett bekymmer och mycket tid gick åt, framförallt för skolhälsan, att förklara varför.

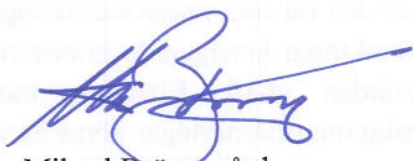
Viss oklarhet rådde till en början runt vaccination av elever i fristående skolor. Då utbildningsnämnden inte är vårdgivare för fristående skolor kan nämnden inte fatta beslut om vaccination i dessa. Skolhälsan och aktuella fristående skolor hade däremot uppfattat att de fristående skolor som har avtal med skolhälsan ingick i utbildningsnämndens vårdavtal. Efter beslut i dessa skolors respektive styrelse vaccinerades eleverna också i dessa skolor. För att undvika att oklarheter uppstår framöver i dessa frågor behöver fristående skolor få information om vad som gäller och varför.

Kommunikationen med press och media har fungerat bra. 5-10 mail, flera positiva, med synpunkter från föräldrar och allmänhet har inkommit till central förvaltning.

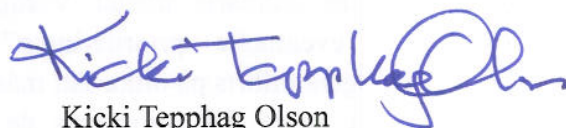
Vaccineringen av mer än 60 000 elever och vuxna är den största insats utöver ordinarie arbetsuppgifter som genomförts inom utbildningsförvaltningen. Erfarenheter som kan dras är bl.a. att kommunikation och samordning av information till förvaltningens verksamheter och externt till föräldrar och allmänhet är av stor betydelse liksom tidpunkten för kommunikation i olika frågor, "timing". En nära och daglig samverkan och avstämning i olika frågor mellan i detta fall vårdgivare och skolhälsan är nödvändig för att beslut ska kunna fattas, prioriteringar göras, rätt information kunna spridas vid rätt tillfälle etc. I detta sammanhang påpekas att arbetet inom uppdragsavdelningen under vaccinationskampanjen kunde ha prioriterats på annat sätt.

Samverkan och gemensam planering över avdelningsgränser och mellan olika nivåer, tydliga mandat (delegation), tydligt styrsystem och vem som fattar beslut i vilka frågor,

samordning och helhetsöverblick är erfarenheter som dragits av denna insats och som också kan användas i liknande situationer.

Mikael Brönnegård
Skolöverläkare/Skolhälsan/uppdragsavdelningen

Kicki Tepphag Olson
Utbildningsdirektörens stab